

HRVATSKO DRUŠTVO ZA MATERIJALE I TRIBOLOGIJU

TEHNIČKA KERAMIKA

Priručnik za primjenu

Zagreb, 2004.

Prijevod:

Prof.dr.sc. Tomislav Filetin, redoviti profesor Fakulteta strojarstva brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu

Ivan Kramer, dipl.ing., suradnik na projektu "SUMAT-Razvoj i primjena suvremenih materijala"

Recenzenti:

Dr.sc. Hrvoje Ivanković, izvanredni profesor Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu

Dr.sc. Stanislav Kurajica, docent Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu

Dr.sc. Lidija Ćurković, docent Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu

Izdavač prijevoda:

Hrvatsko društvo za materijale i tribologiju, Zagreb, Ivana Lučića 1

Glavni urednik: prof.dr.sc. Vinko Ivušić

Lektorica: Zrinka Romić, prof.

Crteži i prijelom na računalu: Mario Lesar, graf.ing.

Tisak: ITG d.o.o.

Naklada: 100

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 666.3/.7

TEHNIČKA keramika : priručnik za primjenu / prijevod Tomislav Filetin ... <et al.>. - Zagreb : Hrvatsko društvo za materijale i tribologiju, 2004.

Prijevod djela: Brevier - Technische Keramik.

ISBN 953-7040-05-4

I. Keramički materijali -- Tehnička primjena

441115111

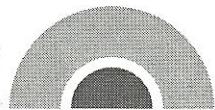

ISBN: 953-7040-05-4

Verband der Keramischen Industrie e.V.

Brevier Technische Keramik

Prijevod
Tomislav Filetin
Ivan Kramer

TECHNISCHE KERAMIK

Izvorni izdavač:

Informationszentrum Technische Keramik (IZTK) u suradnji s Technischen Kommission der Fachgruppe Technische Keramik.

Verband der Keramischen Industrie e.V. Informationszentrum Technische Keramik

Schillerstrasse 17, 95100 Selb, Deutschland

Telefon: +49 (0) 92 87 9 12 34; Telefax: +49 (0) 92 87 7 04 92

E-Mail: info@keramverband.de

<http://www.keramverband.de>

Izdavač tiskanog izdanja:

Fahner Verlag, Lauf

ISBN 3-924158-36-3

Tisak:

Fahner Druck GmbH, Lauf

3. überarbeitete Auflage 1999

Copyright by: © Verband der Keramischen Industrie e.V.; Alle Rechte vorbehalten

---

PREDGOVOR NJEMAČKOM IZDANJU

Priručnik je nastao kao rezultat poticaja i potpore tehničke komisije stručne grupe Tehnička keramika pri Udruzi keramičke industrije (VKI - Verband der Keramischen Industrie e.V).

Priručnik treba biti čvrst pratilac praktičara, bez obzira radi li se o korisnicima ili proizvođačima keramike, i koncipiran je kao pomoćno sredstvo u svakodnevnom radu. Nadalje, treba dati poticaje i orijentacijsku pomoć, ali pri tome ne zamjenjuje obavezne podatke proizvođača. Za znanstvene razloge upućujemo na brojnu stručnu literaturu.

Područje o primjeni tehničke keramike nije dalje razrađeno, zato što se podaci mogu naći u besplatnim izdanjima Informacijskog centra tehničke keramike (Informationszentrum Technische Keramik).

Ovo treće izdanje vrlo je pažljivo sastavljeno i prerađeno.

Srdačno se zahvaljujemo na intenzivnoj suradnji i angažmanu:

- svim članovima komisije
- svim specijalistima iz suradnih institucija
- posebno gospodinu profesoru Lori
- Westsächsische Hochschule Zwickau (FH),

na njihovoj kritičnoj recenziji i vrijednim poticajima.

Udruga keramičke industrije

Informacijski centar tehničke keramike (Informationszentrum Technische Keramik).

Martin Hartmann
Selb, 07. siječnja 2002.

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

Keramički materijali postaju zanimljivi u brojnim područjima tehničkih primjena - od sanitarne keramike, preko reznih i drugih alata, dijelova toplinskih strojeva i motora, implantata u medicini i stomatologiji, pa do elektroničkih elemenata, senzora i drugih funkcionalnih ("pametnih") dijelova i sklopova.

U Hrvatskoj praktički ne postoji niti jedan proizvođač tehničke keramike i keramičkih dijelova, a s druge strane korisnici u industriji nedovoljno poznaju svojstva i mogućnosti primjene ovih suvremenih materijala. Stoga je jedan od ciljeva ove publikacije upoznavanje stručnjaka s postupcima proizvodnje, prednostima i nedostacima kao i mogućnostima primjene različitih vrsta tehničke keramike.

Uz dozvolu izdavača, ovaj je priručnik preveden Brevier «Technische Keramik» u izdanju Verband der Keramischen Industrie e.V – Informationszentrum Technische Keramik, Selb, Njemačka, 2001. Izvornik je moguće vidjeti na internet adresi www.keramverband.de

Zahvaljujemo cijenjenim recenzentima prof.dr.sc. Hrvoju Ivankoviću, doc.dr.sc. Lidiji Ćurković i doc.dr.sc. Stanislavu Kurajici na uloženom trudu i korisnim sugestijama, a gospodinu Lesaru na znalački tehnički uređenom tekstu.

Ovaj priručnik je jedan od rezultata istraživanja na tehnologijskom projektu «SUMAT-Razvoj i primjena suvremenih materijala», koji financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH u razdoblju od 2002.-2005. Zahvaljujemo Ministarstvu na financijskog potpori projektu.

Tomislav Filetin

Ivan Kramer

Zagreb, rujan 2004.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST TEHNIČKE KERAMIKE	3
3. MATERIJALI TEHNIČKE KERAMIKE	6
3.1 DEFINICIJE	6
3.2 SKUPINE MATERIJALA	7
3.3 KLASIFIKACIJA	9
3.4 OPIS MATERIJALA	12
3.4.1 Silikatna keramika	13
3.4.2 Oksidna keramika 1. dio	15
3.4.3 Oksidna keramika 2. dio	18
3.4.1 Neoksidna keramika	20
3.4.2 Karbidi	20
3.4.3 Nitridi	24
4. POSTUPCI PROIZVODNJE I OBRADE TEHNIČKE KERAMIKE	27
4.1 MONOLITNA KERAMIKA	27
4.2 KERAMIČKE PREVLAKE	37
5. SVOJSTVA TEHNIČKE KERAMIKE	40
5.1 OPĆA USPOREDBA	40
5.2 PRIDRUŽENA ISKORISTIVA SVOJSTVA	41
5.3 KARAKTERIZACIJA SVOJSTAVA	42
5.4 PODACI O SVOJSTVIMA MATERIJALA	51
6. PRIMJENA TEHNIČKE KERAMIKE	65
6.1 STROJARSTVO I PROCESNA TEHNIKA	66
6.2 VISOKOTEMPERATURNE PRIMJENE	71
6.3 ELEKTROTEHNIKA	73
6.4 ELEKTRONIKA	76
6.5 MEDICINA	78

7. KONSTRUIRANJE S KERAMIKOM	79
7.1 TIJEK RAZVOJA PROIZVODA	79
7.2 UPUTE ZA KONSTRUIRANJE	83
7.3 ODREĐIVANJE ČVRSTOĆE KONSTRUKCIJE	85
7.4 SAŽETAK VAŽNIJIH PRAVILA	86
7.5 OBLIKOVANJE DIJELOVA	87
7.5.1 Osnovna pravila	87
7.5.2 Mogućnosti povećanja čvrstoće i opteretivosti	88
7.5.3 Primjeri	89
8. SPAJANJE KERAMIKE	101
8.1 TEMELJNA PRAVILA	101
8.2 POSTUPCI	103
8.3 PRIMJERI	106
9. OSIGURAVANJE KVALITETE	110
10. PRILOZI	113
10.1 VRSTE ATOMSKIH I MEĐUMOLEKULARNIH VEZA I ČVRSTOĆA.....	113
10.2 USPOREDBA SVOJSTAVA MATERIJALA	114
10.3 ODREĐIVANJE SAVOJNE ČVRSTOĆE	115
10.4 MJERNE VELIČINE ZA POVRŠINE	117
10.5 OPĆE TOLERANCIJE MJERA	123
10.6 TOLERANCIJE OBLIKA	127
10.7 KVALITETA	131
10.7.1 Statistička analiza	131
10.7.2 Statističke metode, analiza kontrolnih karata	131
10.7.3 Statističko upravljanje procesom	135
10.7.4 Ocjena prihvatljivosti razine kvalitete – AQL tablice	137
10.8 NORME	143
LITERATURA	147